

waren er vergissingen met bijvoorbeeld Ilka Doubek of Muteki Sha. Maar Holland/Houston-Jones en zeker Alain Populaire, als je daar op alludeert, waren geen verkeerde keuzes. Théâtre Impopulaire was heel belangrijk als een rustpunt in het festival. Vooral voor de mensen die alles zien. Zo'n verstilde voorstelling, vlak na het Gallotta-spektakel, stelt de ervaring van het kijken terug in vraag. Fout eraan was dat *Nadir* eigenlijk had moeten bekeken worden door een klein publiek én vanuit pluchen zetels. Nu zat er zo'n man op een oncomfortabele tribune, terwijl Populaires intimiteit een grote rust bij de toeschouwer vereist, een volledig ontspannen lichaam.

Het probleem ligt infrastructuur. Onze zalen zijn té klein. Het is moeilijk werk te vinden dat daar nog in kan opgevoerd worden. Met Steve Paxton gaat dat, maar Saez/Taba stond te klein in het Stuc. Alhoewel, iedereen heeft in hem de goede danser gezien, zonder meer. De meesten waren ontgoocheld over de choreografie, maar lang niet iedereen. Je moet niet op voorhand zeggen dat hij nergens uitkomt. Ik vind de evolutie die hij doormaakt interessant en dat proces wil ik ondersteunen. Net zoals ik dat wil voor Vlaamse choreografen, zie *Alchemie*. Idem voor Angelica Oei. Als die verderwerkt, wordt zij heel goed."

Van al die nieuwe groepen die je geïntroduceerd hebt, was toch alleen Monnier/Durore echt de moeite waard? Vroegere jaren had je Dana Reitz, Bill T. Jones/Arnie Zane, Michael Clark: ook allemaal onbekend toen, maar minder afhankelijk van de bereidwilligheid van het publiek.

"Natuurlijk, er was in 1983 ook een veel grotere keuze. We moesten een lange achterstand inhalen. De mensen die jij opnoemt waren allemaal al lang bezig. Met dat soort oordelen t.a.v. de huidige jonge choreografen zou ik toch maar even wachten..."

Daarnet sprak je over Nadir als een rustpunt voor de mensen die alles zien. Vormen zij jouw doelgroep?

"Doelgroep? Ik zou het niet weten. Ik weet dat het al bij al moeilijke voorstellingen waren. Trendy producties heb ik niet genomen. Ik merk ook dat ik meer hou van het beginnende werk van artiesten dan van hetgene ze later maken, wanneer ze zich vaak installeren in hun

stijl. En in het grotere werk hebben we bewost niet gekozen voor Nederlands Danstheater, Alvin Ailey of Nicolais, ook al werkten ze in dezelfde periode als Cunningham. We hebben veel inspanningen gevraagd van het publiek, een zekere bereidwilligheid inderdaad om te kijken. Lucinda Childs is geen populaire klapper, waarna iedereen dolgelukkig naar huis gaat. Ook Brown of Cunningham zijn dat niet. Er worden serieuze intellectuele inspanningen geëist om daarin te stappen, alleen al de taal. De doelgroep is gewoon het grote ruime publiek waarbij we proberen een kijkhouding te ontwikkelen. Het werk dat bijvoorbeeld Danspromotie gedaan heeft in Vlaanderen, ging daar totaal tegenin. Wat in bepaalde Brusselse paleizen staat of de choreografen die bepaalde operadirecteurs hier in huis willen halen: dat gaat daar totaal tegenin."

Fotoboek

Waarom heb je je dan volledig afzijdig willen houden van enige duiding? Het programmaboek van Klapstuk is een fotoboek geworden, met als annex het voorstellingsrooster.

"Ik wil een kijkgedrag ontwikkelen, geen spreekgedrag of schrijfgedrag. Ik wil niet aan mensen zeggen hoe ze over voorstellingen moeten denken. Het programmaboekje van 1983 was didactiek; in 1985 was het essayistisch, een tikkeltje manifestachtig zelfs. Er stond een aantal heel sterke teksten in, maar het werd niet gekocht, laat staan gelezen. Qua inhoudelijke benadering was er aan een derde boek op die basis geen behoefte. Veel van wat er in de vorige boeken staat, gaat nog altijd op. Uitgangspunt voor Klapstuk 87 was een fotoboek over dans. Er bestaan echter heel weinig goede dansfoto's. De idee werd dan een boek over het menselijk lichaam, als instrument van de dans. Pas daarna kwam ik terecht bij samensteller Dirk Lauwaert die een totaal andere keuze gemaakt heeft dan ik mij voorgesteld had. Maar ik vind ze, net als zijn commentaarteksten, wel juist. De hedendaagse dans is veel verschuldigd aan het alledaagse lichaam en aan de wijze waarop fotografen ernaar gekeken hebben."

Consequentie wordt dat in de presentatie van het programma Brown en Saez gelijkgeschakeld worden.

"Dat is niet waar. Er is geen enkel festival, behalve Kaaitheater,

dat zoveel informatie geeft in zijn vóórpubliciteit over de culturele background van de dansers als Klapstuk. Meestal moet je't doen met een foto en drie lijntjes tekst. Het ruime denkkader hebben we vroeger reeds aangereikt. Tijdens de festivals hebben we ook gesprekkencycli gehad met Steve Paxton en nu nog met Marda Kirn, of een seminarie danskritiek met Deborah Jowitt. Maar alles nog eens in een boek... dat was niet meer nodig."

Voel je dan een verschil in de publieksreacties in 1987 t.o.v. 1983?

"Ja, want Klapstuk 83 was toch een volslagen verrassing. Nu is er een referentiekader, men kan lijnen trekken, nagaan vanwaar iets komt. De reacties op Trisha Brown waren hoopgevend. Alhoewel niet bepaald gemakkelijk, wordt *Newark* terecht als een absoluut meesterwerk herkend door ons publiek."

Je hoort wel vaak de vergoelijkende opmerking dat het Leuvens publiek een gemakkelijk bespeelbaar publiek zou zijn: groen, onervaren, bereid alles te slikken.

"Dat is een domme reactie. Als ik dat hoor, heb ik het gevoel ons publiek te moeten verdedigen. Het is zeker geen welwillend publiek, maar wel aandachtig én eerlijk. Artiesten zijn steeds verbaasd over die aandacht in de zaal. Dat voelen zij zeer goed aan op de scène. Er zijn nooit overtrokken reacties, noch in positieve, noch in negatieve zin. *Daphnis è Chloë* (Groupe Emile Dubois, Klapstuk 85) is het enige dat ooit op een staande ovatie is onthaald. Geen enkele voorstelling werd ooit uitgejouwd. Ik vind dat er vrij juist getaxeerd wordt.

En nogmaals: we kiezen echt niet de gemakkelijkste kunstenaars: geen Chopinot, Paul Taylor, Jennifer Muller, Momix of Pilobolus. In het programmaboek van 1985 schreef ik dat we mensen uitnodigen die vragen stellen, niet degene die pretenderen de antwoorden te kennen. *Mort de Rire* is een levensgrote vraag. Paxton is een vraag, Brown is een vraag, Fabre is een vraag."

Bij Paxton viel me op dat niet zozeer wat hij deed opmerkelijk was, maar dat zijn hele persoon in het geding was. Er hing echt electriciteit in de lucht.

"Dat is typisch voor het Stuczaaltje. Trisha Brown was op een doorloop en zei me, heel erg onder de indruk, dat Steve volgende keer een groter theater moest geven

KLAPSTUK 87